

EL FENÒMEN URBANITZADOR I LA TOPONIMIA

Joan Josep Cardona i Ivars
Cronista oficial de Benissa

Comunicació a la XIV Assemblea de Cronistes oficials.

EL FENÒMEN URBANITZADOR I LA TOPONIMIA

Joan Josep Cardona i Ivars. Cronista oficial de Benissa.

A l'assemblea de 1970 el recordat cronista de Pego Carmel Giner Bolufer aportava un interessant treball sobre les onomàstiques de la Vall de Pego. Estava per aquell moment molt de moda el reviscolament i reversionisme toponímic auspiciat per Joan Coromines i foren molts els cronistes d'aquell temps els qui s'interessaren per aquelles novetats i alguns d'ells com Francesc Giner Pereperez acompanyaren i li buscaren comunicants quan per l'any 1962 entre juny i setembre feu la seua descoberta per les nostres comarques centrals. No trigarien en aparèixer a les nostres assemblees els fruits d'aquella visita i recordarem com el Sr. Bru presentava a l'assemblea de 1972 un treball sobre la toponímia de Sagunt, com també o faria el Sr. Lacreu Sena d'Alfagar. Però cal retornar a l'assemblea de 1970 on sembla que es reblava el clau sobre aquesta situació i es prodigà tot un seguici de treballs dels que alguns vegeren la llum amb tanta gosadia com precipitació. I a l'efecte aparegueren publicats en 1976 els llistats d'una part de la comarca de La Marina Alta i en el territori que comprenia l'antic castell de Calp. Fou el fruit d'uns treballs maldestres i de l'eufòria que provenia de les assemblees comarcals que més avant esdevindrien en Instituts d'Estudis Comarcals i on hi havia més bona voluntat que solvència acadèmica.

En l'esmentada assemblea de 1970 el senyor Giner Pérepérez, cronista de Cullera donava a conèixer en la seua comunicació la normativa de la Societat Catalana de Geografia, pionera en aquest estudis alhora que ens il·lustrava de la tècnica dels treballs de camp del Sr. Coromines i que Francesc Giner coneixia de primeríssima mà.

Tots aquells intents que molts fèiem per estudiar la toponímia dels nostres termes municipals en solitari donaven en algun moment un resultat extraordinari i a l'efecte en l'assemblea de 1976 l'il·lustre prevere i cronista de Bocairent, mossén Francesc Vañó, donava una de les lliçons magistrals amb el seu impagable treball sobre la toponímia bocairentina en l'època del Rei Jaume I. Però els autèntics treballs fets amb rigor i modernitat vindrien dels encontres de la Societat d'Onomàstica amb un precedent el 1983 de Román del Cerro i Mikel de Epalza quan publicaren la seua "Toponímia mayor y menor de la província de Alicante". Treballs que de les palpentes anaren evolucionant fins acabar amb l'aparició de l'"Onomasticon Cataloniae" i els estudis que continuà fent pel seu compte l'esmentada Societat d'Onomàstica.

Queda clar que aquelles recerques que fèiem nosaltres amb tantíssima precarietat com mancança de rigor i falta de tutelat-je eren els intents, i sobre tot la preocupació per un futur que sospitàvem perillós com era l'allau del formigó que engolia predis rurals tradicionals i els convertia en modernes urbanitzacions, amb la conseqüent desaparició d'uns topònims antiquíssims

suplantats per altres aliens i despersonalitzadors. Auspiciats pel doctor Martínez Morellá, molt preocupat sobre tot en els topònims paleocristians, i seguits després pel doctor Epalza especialitzat en la toponímia àrab, intentarem molts cronistes oposar-nos als desgavells que els ajuntaments del desenvolupisme dels primers anys de la dècada dels setanta anaven produint i consentint a glòria i honor dels nous propietaris de terrenys, que imposaven noms per complet estranys a la nostra nomenclatura clàssica. Els intents d'aquell temps no foren en va perquè als anys vuitanta, amb tot el reversionisme polític d'aquell moment es reviscolaren els valors lingüístics i en alguns llocs es feu una bona llavor depuradora mercès a l'aplegada a les diverses regidories municipals de persones passades per les facultats de filologia i tocades per mà angèlica del desig de redreçar situacions guexades.

En molts casos es pogué reconduir la situació però en altres la necessitat de donar urgentment nom a una urbanització, i la lentitud i deixadesa municipal per altra, donaren carta de legitimitat a noms exòtics i aliens. A tall d'exemple podríem posar en el cas benisser la substitució de noms antics per altres tan estrambòtics com: Tico-tico, Patmore, Los almendros, Los bancales, La Pinada, Montemar, Casa simpática, La amistad, i altres.

Però no fou tan sols la reconversió turística la primera responsable d'aquests canvis, perquè cal també culpar al nostre secular cofoisme i meninfotisme, alhora que la blanesa conformitat amb que admirem altres cultures que imposen els seus valors. També els antics exemples de seguidisme els podríem trobar als vells volums dels Amillaments en trobar el doblatge al castellà de vells topònims com La Venta del Corque que es substitueix per la La Venta del Jorge. Els plànols del Cadastre, fets majoritàriament per topògrafs de parla castellana, són també una font de confusions, com també els que produïren els treballs de l'Institut Geològic i Miner d'Espanya, en les seues famoses fulles del mapa que es feren en 1961 i que tenen com a fonts de grafia els ja esmentats del Cadastre o els plànols del servei de cartografia militar, amb errors tan significatius en la plana 822 en confusions com Marte per Les Martes, Beniesner pel correcte Biesner, Camí de l'Aljub per Camino del Algibe, San Jaume per Sant Jaume. Tot això pareixia als antics funcionaris municipals que era el correcte, perquè en definitiva el procés castellanitzador de la nostra burocràcia municipal alentava i considerava com a millor aquest procés.

I encara que superats aquells complexos no ens podem substraure al constant augment de la construcció i l'evident perduda de sol rural que obliga a l'apertura de vials amb l'urgent necessitat d'omplir-los de nomenclatura tan a efectes cadastrals com postals.

Quan arriba eixe moment s'imposa la necessitat de sortir al pas de situacions inevitables portar-les cap a postures racionals, i és la ocasió per a que els diferents cronistes oficials presenten per registre d'entrada les seues aportacions plenament raonades i argumenten a les corporacions municipals els drets consuetudinaris i la tradició onomàstica.

I cal advertir que quan això no es produeix la normativa oficial actua de ple dret i amb precipitació ompli caminals, carrers i llocs d'esbarjo de nova construcció amb tota mena d'exotismes i barbarismes seguint el caprici del regidor d'urbanisme de torn i sense consensuar en absolut la nova toponímia.

A l'efecte proposem que abans de procedir a la requalificació imparable d'un predi rústic a urbà cal pensar el nou bateig als vials que s'obriran. En primer lloc cal preservar el nom originari de la partida rural. A tall d'exemple es pogué parar en el seu temps la denominació d'alguna urbanització de Benissa, com fou el cas de "Oasis Park" pel seu originari de L'Alfama, "Polígono La Amistad" pel Pla de Feliu mentre que en algun moment, i mercès a aquets avisos es pogué nomenclaturar una dilatada urbanització amb noms de plantes autòctones.

Altres solucions passen per la denominació dels vials amb els malnoms de les antigues famílies que habitaren aquelles finques o preservant la toponímia més minorista buscant com a font d'inspiració els protocols notariais que identifiquen correctament les fites i aspectes més particulars i referits a bancals amb el que es pot trobar una més respectuosa retolació i d'acord amb la xicoteta història d'aquella finca rural. I encoratgem a que s'actue d'aquesta forma per quan nosaltres hem observat l'aparició de topònims oblidats i que estan vigents encara entre els documents de testamentària i així hem recuperat topònims menors com: Bancal de la Coixa de Feliu, El Matollet, El Cocó de Bordes, El Terç, El Bancal de les Ànimes , Terra Bòtil i altres.

Eixa persistent llavor del cronista oficial de cara als seus ajuntaments te sempre els seus fruits positius quan es treballa amb solvència, rigor i sentit pedagògic perquè d'alguna forma els regidors es sentiran respallats en la seua actuació i podran, en alguns casos oposar-se a la característica despersonalització dels urbanitzadors. I a hores d'ara ens cap la satisfacció de comandar un equip de tècnics municipals en la feina de recuperar els noms dels vials de tot el terme municipal fent la feina de camp pertinent amb els vells "oráculo vivae vocis" per a corregir tots els errors semàntics dels plànols del Cadastre i a tall seguir retolar tots els vials del terme amb la seua grafia correcta i tradicional.

Aquesta comunicació vol tindre la pretensió de retre homenatge als vells companys cronistes dels primers temps que ens ensenyaren el valor dels estudis de toponímia i alhora vol també recolzar als nous per a que sense oblidar l'estudi del passat serveixen als ajuntaments que els han nomenat amb aquelles feines que poden contribuir a la no despersonalització dels nostres territoris alhora que es contribueix a la sempre golosa investigació de l'onomàstica.